

De status van het prenominale adjectief

Jan-Wouter Zwart
University of Groningen

Woordvolgorde in de NP, Groningen, 22 september 2006

1. Inleiding

Centrale vraag

(1) Welke factoren bepalen de positie van het adjectief (A) in de naamwoordgroep (DP)?

- a. semantiek
- b. pragmatiek
- c. syntaxis

- *Semantische factoren*

(2) QUALITY > SIZE > SHAPE > COLOR > ORIGIN

(bijv. Vendler 1967, Hetzron 1978)

(3) mooie grote ronde blauwe Zweedse ogen

- *Pragmatische factoren*

(4) [+salient] > [-salient]

(bijv. Dik 1997, Bakker in prep.)

(5) nil sine magno vita labore dedit
niets zonder groot-ABL leven-NOM inspanning-ABL geven:PERF.3SG

mortalibus
mens:DAT.PL

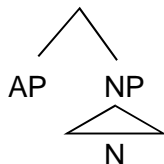
(Latijn)

'Je krijgt het niet kado.'

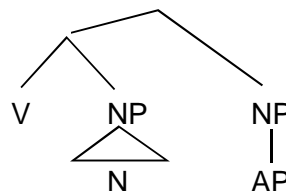
- *Syntactische factoren*

(5) adjectief gerealiseerd als *NP-adjunct* of als *aparte (hoofdloze) woordgroep*

a.

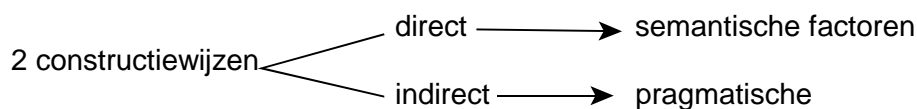
b.

(Devine & Stephens 2000)

Voorstel

(6)

b. niet-restrictief vs. restrictief

- (15) de vervelende colleges van Hermans   niet-restrictief: alle colleges vervelend
restrictief: sommige colleges vervelend

c. absoluut vs. relatief

- (16) Hij wilde de hoge bergen van Indië beklimmen

absoluut: ...die nu eenmaal hoog zijn
relatief: ...niet de lage bergen van Indië

d. modaal vs. impliciet-relatief

- (17) Hij probeerde alle mogelijke oplossingen   modaal: potentiële oplossingen
impl. relatief: die hij kon proberen

e. actionis (manner) vs. agentis (person)

- (18) een vlotte spreker   actionis: vlot sprekend
agentis: vlot van voorkomen/handelen etc.

f. specifiek vs. niet-specifiek

- (19) Hij wil een mooie Zweedse trouwen   specifiek: een bepaald persoon
niet-specifiek: maakt niet uit wie

4. Generalisaties

(20)	<u>direct modificerend</u>	<u>indirect modificerend</u>	(Sproat & Shih 1988)
	niet-predicatief	predicatief	
	permanent	contingent	
	niet-restrictief	restrictief	
	absoluut	relatief	
	modaal	impliciet-relatief	
	actionis	agentis	
	specifiek	niet-specifiek	

a. prosodisch

- (21) direct modificerend: zwak geïntoneerd
- (22) a. Ik ga een lekkere TAART bakken (ornatief)
b. Ik ga een LEKKERE taart bakken (predicatief)
- (23) a. De onzichtbare sterren van Andromeda (staan erg ver weg)
(permanent/*contingent)
b. De ONZICHTbare sterren van Andromeda (staan onder de horizon)
(contingent/*permanent)

- (34) a. un buon attaccante (actionis/*agentis) (Italiaans)
 b. un attaccante buono (actionis/agentis)
 'een goede aanvaller' (als speler/als mens) (Cinque 2003)
 c. Le invisibile stelle di Andromeda sono molto distanti (permanent/*contingent)
 d. Le stelle invisibili di Andromeda sono molto distanti (permanent/contingent)
 'De onzichtbare sterren van Andromeda staan te ver weg.' (Cinque 2003)
- e. Le noiose lezioni di X se le ricordano tutti (niet-restrictief/*restrictief)
 f. Le lezioni noiosi di X se le ricordano tutti (niet-restrictief/restrictief)
 'Iedereen herinnert zich de vervelende colleges van X.' (Cinque 2003)
- g. Volevano scalare solo le alte e ripide motagne dell' India (absoluut/*relatief)
 h. Volevano scalare solo le motagne alte e ripide dell' India (absoluut/relatief)
 'Ze wilden de hoge en steile bergen van Indië beklimmen.' (Cinque 2003)
- (35) a. doomoo marla b. marla doomoo (Gooniyandi)
 clenched hand hand clenched
 '(permanent) verkrampde hand' 'gebalde vuist' (McGregor 1990:272)
- (36) Meithei "Speakers recognize a slight semantic difference between postnominal and prenominal adjectives. Postnominal adjectives are simply descriptive but prenominal adjectives identify the modified noun as belonging to a class of similar things." [fn: like in French] (Chelliah 1997:165)
- (37) Generalisatie: wanneer talen zowel AN als NA hebben, en ze maken een onderscheid tussen directe en indirecte modificatie, dan is AN altijd gereserveerd voor directe modificatie.
- (38) *alleen NA: Arabisch*
- a. l-mudiiir-u s-saabiq-u li-l-maktab-i (Arabisch)
 the-director-NOM the-former-NOM of-the-office-GEN
 'De voormalige directeur van het bureau.' (Fassi-Fehri 1999:111)
- b. l-hujuum-u š-šadiid-u li-ʔamiriikaa 'alaa l-muqaawamat-i
 the-attach-NOM the-violent-NOM of-America on the-resistance-GEN
- l-muhtamal-u**
 the-probable-NOM
- 'De waarschijnlijke gewelddadige aanval van Amerika op het verzet.' (ibid.)
- (39) *alleen AN: Nederlands*
- a. de zichtbare zichtbare sterren b. de onzichtbare zichtbare sterren
 ↗ ↖ c. ! de zichtbare onzichtbare sterren
 contingent permanent
- (40) a. Zij interviewde alle mogelijke potentiële kandidaten (impl.rel > modaal)
 b. * Zij interviewde alle potentiële mogelijke kandidaten

- (41) (assumptie: alle rivieren van Borneo zijn verraderlijk)
 a. de bevaarbare verraderlijke rivieren van Borneo (contingent > absoluut)
 b. * de verraderlijke bevaarbare rivieren van Borneo

(42) [indirect modifierend [direct modifierend [N]]

(43) indirect modifierend: grotere syntactische vrijheid -> discontinuïteit

- (44) dan-da **kunya-a walbu-wa** nga-ku-l-da kurrka-n!
 this-NOM small-NOM raft-NOM 1-INC-PL-NOM take-NEGIMP

jungarra kurrka-tha **walbu** (Kayardild)
 big:NOM take-IMP raft:NOM

'We moeten dit kleine vlot niet nemen! Pak het grote vlot.' (Evans 1995:249-250)

- (45) a. kpa nam b. * nam kpa (Yimas)
 big house house big
 c. kpa-nm nam d. nam kpa-nm
 big-CL house house big-CL
 e. ama-na **nam** ant-ka-na-war-kiant-nm **kpa-nm**
 1SG-POSS house:SG POT-1SG.ERG-DEF-build-PROX.FUT-CL.SG big-CL.SG
 'Tomorrow I will be able to build my big house.' (Foley 1991:94)

5. Semantische factoren

(46) QUALITY > SIZE > SHAPE > COLOR > ORIGIN

(47) Sproat & Shih 1990: schaal geldt uitsluitend voor direct-modificerende adjectieven

(48) *direct-modifierend*

- a. xiao fang zhuozi b. * fang xiao zhuozi (Mandarijn)
 small square table (Sproat & Shih 1990:567)

(49) *indirect-modifierend*

- a. xiao de fang de zhuozi b. fang de xiao de zhuozi
 small LINK square LINK table (Sproat & Shih 1990:566)

(50) voorspelling: (46) kan geschonden worden, wanneer [indirect > direct] geldt

- (51) a. een rode hongaarse auto/schone COLOR > ORIGIN
 b. een hongaarse rode paprika/wijn ORIGIN_{INDIR} > COLOR_{DIR}

(52) [syntactische factoren [semantische factoren]]

6. Pragmatische factoren

(53) focus (hoge intonatie) impliceert predicatief (indirect-modificerend) gebruik

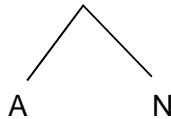
- (54) mijn LIEVE echtgenote = mijn echtgenote die LIEF is
 ≠ mijn echtgenote die nu eenmaal lief is
- (55) I (only) gazed at the WHITE cliffs of Dover (*ornatief)
- (56) focus --> grotere syntactische vrijheid
- (57) vooropplaatsing / hyperbaton alleen bij indirect-modificerend gebruik van adjectieven (verband salience-fronting)
- (58) [syntactische factoren [pragmatische factoren]]

7. Conclusie

- (59) adjectieven kunnen op twee manieren met N geconstrueerd worden: direct en indirect modificerend
- (60) direct modificerend adjectief lijkt een hoofd te moeten zijn:
- rode wijn (direct) vs. belachelijk rode wijn (indirect)
  - ik bak een heel lekkere taart (indirect)
  - de hogere bergen van Indië (indirect)
  - mijn liefste echtgenote (direct; spurieuze superlatief)

(NB, geldt minder duidelijk voor actionis adjectieven)

- (61) direct modificerend

- (62) indirect modificerend: lossere constructiewijze, wellicht à la Devine & Stephens (2000).
- (63) niet ongebruikelijk: predicatieve A = NP/VP (Wetzer 1995)
- (64) direct modificerende constructie: semantische schaal (2) geldt
- (65) indirect modificerende constructie: volgorde kan bepaald worden door pragmatische factoren (Bakker in prep.)

Bibliografie

Alexiadou & Wilder 1998 Adjectival modification and multiple determiners. In Alexiadou & Wilder, eds., *Possessors, predicates and movement in the DP* (Benjamins) • Bakker in prep, diss. • Bolinger 1967 Adjectives in English *Lingua* 18, 1-34 • Chelliah 1997 *A grammar of Meithei* (Mouton) • Cinque 2003 guest lecture NELS, Stony Brook • Devine & Stephens 2000 *Hyperbaton in Greek* (OUP) • Dik 1997 Interpreting adjective position in Herodotus. In Bakker, ed., *Grammar as interpretation* (Brill) • Evans 1995 *A grammar of Kayardild* (Mouton) • Fassi-Fehri 1999 Arabic modifying adjectives and DP-structure *Studia Linguistica* 53, 105-154 • Foley 1991 *The Yimas language of New Guinea* (Stanford) • Hetzron 1978 On the relative order of adjectives. In Seiler, ed., *Language Universals* (Narr) • Larson & Marušić 2004 On definite pronoun structures with APs *Linguistic Inquiry* 35, 268-287 • Matthews & Yip 1994 *Cantonese* (Routledge) • McGregor 1990 *A functional grammar of Gooniyandi* (Benjamins) • Sproat & Shih 1988 Prenominal adjective ordering in English and Mandarin *Proceedings of NELS* 18, 465-489 • Sproat & Shih 1990 The crosslinguistic distribution of adjective ordering restrictions. In Georgopoulos & Ishihara, eds., *Interdisciplinary approaches to language* (Kluwer) • Vendler 1967 *Adjectives and nominalization* (Mouton) • Wetzer 1995 *Nouniness and verbiness* (diss Nijmegen) • Willett 1991 *A reference grammar of Southeastern Tepehuan* (SIL).